

תוכן העניינים

9	פתח דבר
13	מבוא
17	שער א השבת בהגות הקבלית
	א. שבת בתלמוד 17 ; ב. המשמעות הרוחנית בקבלה 17 ; ג. השבת כמרכז וההשלכות 18 ; ד. קודש, התקדשות וקידושין 24 ; ה. שבת ותורה כהתגלמות האלוהות 27 ; ו. בריאת העולם 29 ; ז. שיבה לבראשית 30 ; ח. מלאות היום – רוח וחומר 31 ; ט. סגולותיו של היום 34 ; י. החדרת המודעות לייחודו של היום 37 ; יא. "עונג וגם שמחה" 38 ; יב. "המבדיל בין קודש לחול" 41 ; יג. לסיכום השינויים 42
45	שער ב רעיון ומעשה
	א. יישומים 45 ; ב. ספרי תיקונים ודינים 58
63	שער ג הליכות והנהגות
63	לקראת שבת
	א. נשמה (נפש) יתרה 63 ; ב. ליל שישי 67 ; ג. בוקר יום שישי 72 ; ד. שניים מקרא ואחד תרגום (שמו"ת) 72 ; ה. לכבוד שבת 83 ; ו. הכנת צורכי שבת 84 ; ז. השחזות סכין 90 ; ח. צדקה 91 ; ט. תשובה, תענית והתוודות 92 ; י. התרת קללות 97 ; יא. שלום ומחלוקת 98 ; יב. קורי עכביש 100 ; יג. כיבוס בגדים 100 ; יד. נטילת ציפורניים 101 ; טו. גילוח ותספורת 104 ; טז. טבילה 106 ; יז. שינה 126 ; יח. מאכלי בשר 126 ; יט. הכרזה על השבת המתקרבת 127 ; כ. תוספת שבת 129 ; כא. קבורת מת 133 ; כב. רבנו של עולם – תפילה לפני מנחה 135 ; כג. מזמור קז 135 ; כד. פתח אליהו 137 ; כה. ידיד נפש 137 ; כו. ארץ הקדושה 139 ; כז. מנחה 140 ; כח. תפילין במנחה 141 ; כט. שיר של יום 145 ; ל. עירוב 145 ; לא. החלפת בגדים 146 ; לב. בגדי שבת 148 ; לג. בגדי לבן 154 ; לד. טעימת תבשילין 158
161	ליל שבת
	לה. הדלקת נרות 161 ; לו. עטיפת טלית בקבלת שבת 177 ; לז. לבית הכנסת 180 ; לח. שיר השירים 181 ; לט. לימוד קבלה ומאמרי זוהר 186 ; מ. קבלת שבת 186 ; מא. היציאה לשרה 186 ; מב. בואי כלה 186 ; מג. מזמורי קבלת שבת 186 ; מד. סדר המזמורים 186 ; מה. מזמור כט (הבו לה) 186 ; מו. מזמור ק 186 ; מז. אנא בכח 186 ; מח. לכה דודי 186 ; מט. לכבוד שבת בת

כבבת 186 ; נ. במה מדליקין 186 ; נא. בר יוחאי 186 ; נב. מזמור צב 186 ; נג. מזמור צב בשמחה
 ובעמידה 186 ; נד. מזמור צג 186 ; נה. כגונא 186 ; נו. קדיש 186 ; נז. והוא רחום 186 ;
 נח. ערבית וברכו 186 ; נט. אמת ואמונה 186 ; ס. השכיבנו 186 ; סא. שומר עמו ישראל לעד 186 ;
 סב. ושמרו 186 ; סג. ישמחו השמים 186 ; סד. אין כאלוהינו 186 ; סה. תפילת עמידה 186 ;
 סו. וינוחו בה-בו-בם 186 ; סז. יהיו לרצון 186 ; סח. נקדישך 186 ; סט. ויכולו 186 ; ע. קונה
 ברחמיו שמים וארץ 186 ; עא. מגן אבות 186 ; עב. מזמור כג 186 ; עג. אין כאלוהינו 186 ;
 עד. יגדל 186 ; עה. איסור ברכת הלבנה בליל שבת 186 ; עו. יציאה מבית הכנסת 186 ; עז. אדם
 בביתו 186 ; עח. שבת שלום 186 ; עט. נישוק ידי האם 186 ; פ. ברכת הילדים 186 ; פא. הקפת
 השולחן 186 ; פב. בדי הדס בליל שבת 186 ; פג. רבון (כל) העולמים 186 ; פד. י"ה רבון עלם 186 ;
 פה. שלום עליכם 186 ; פו. אשת חיל 186 ; פז. בר יוחאי 186 ; פח. מזמור כג 186 ; פט. שמור
 וזכור 186 ; צ. קידוש 186 ; צא. עונג שבת 186 ; צב. שולחן 186 ; צג. שלוש סעודות 186 ;
 צד. יהא רעוא 186 ; צה. אתקינו סעודתא 186 ; צו. למבצע על רפתא 186 ; צז. נטילת ידיים 186 ;
 צח. חלות 186 ; צט. מלח 186 ; ק. מאכלי שבת 186 ; קא. אכילת דגים 186 ; קב. אכילת
 תפוח 186 ; קג. זמירות ובקשות 186 ; קד. פיוטי האר"י 186 ; קה. מזמור ככו 186 ; קו. ידי
 אסחי 186 ; קז. סכין על השולחן 186 ; קח. מצנפת 186 ; קט. ברכת המזון 186 ; קי. להניח ברכה
 אל ביתך 186 ; קיא. משניות 186 ; קיב. מסכת ערובין 186 ; קיג. ליל ניטל 186 ; קיד. קריאת שמע
 על המיטה 186 ; קטו. זיווג בליל שבת 186

ביום השבת 186
 קטז. שבת בבוקר 186 ; קיז. לבית הכנסת 186 ; קיח. תפילה ומזמורים 186 ; קיט. מזמור יט 186 ;
 קכ. מזמורים לג וולד 186 ; קכא. ויהי נועם 186 ; קכב. מזמור צח 186 ; קכג. שיר המעלות 186 ;
 קכד. הלל הגדול 186 ; קכה. יגדל 186 ; קכו. האדרת והאמונה 186 ; קכז. ברוך שאמר 186 ;
 קכח. מזמור לתורה 186 ; קכט. והוא רחום 186 ; קל. ותקח מרים 186 ; קלא. נשמת כל חי 186 ;
 קלב. קדיש 186 ; קלג. ברכו 186 ; קלד. אל אדון 186 ; קלה. סמיכת גאולה לתפילה 186 ;
 קלו. קדושה 186 ; קלז. נשיאת כפיים 186 ; קלח. הושענא 186 ; קלט. פתיחת ההיכל 186 ;
 קמ. ישמחו השמים 186 ; קמא. בריך שמיא 186 ; קמב. הגבהת ספר תורה 186 ; קמג. העולים
 לתורה 186 ; קמד. בכבוד 186 ; קמה. הזכרת נשמות (השכבה) 186 ; קמו. ברכת החודש 186 ;
 קמז. אשרי 186 ; קמח. החזרת הספר 186 ; קמט. תפילת מוסף 186 ; קנ. תקנת-תכנת שבת 186 ;
 קנא. קדושת כתר 186 ; קנב. פרשת לחם הפנים 186 ; קנג. אין כאלוהינו 186 ; קנד. פיתום
 הקטורת 186 ; קנה. ברכו בתרא 186 ; קנו. אנעים זמירות – שיר היחוד 186 ; קנז. אדון עולם 186 ;
 קנח. הכותל המערבי 186 ; קנט. מבית הכנסת 186 ; קס. ברכת האילנות 186 ; קסא. אסדר
 לסעודתא 186 ; קסב. קידוש בשחרית 186 ; קסג. לשון הקודש 186 ; קסד. לימוד דברי תורה
 וקבלה 186 ; קסה. שיחה בשבת 186 ; קסו. תענית 186 ; קסז. אכילת ביצים בגלל אבלו של משה
 רבנו 186 ; קסח. שינה 186 ; קסט. עטיפת טלית במנחה 186 ; קע. ואני תפילתי – עת רצון 186 ;
 קעא. מזמור שיר ליום השבת 186 ; קעב. תפילת עמידה 186 ; קעג. צדקתך 186 ; קעד. עלינו

לשבח 186 ; קעה. פסוקי גאולה 186 ; קעו. סעודה שלישיית 186 ; קעו. בני היכלא 186 ;
קעה. מזמורים לאחר מנחה 186 ; קעט. שירי המעלות ומזמור קיט 186

186 **בצאת השבת**
קפ. מאחרים את צאת השבת – תוספת שבת 186 ; קפא. ויהי נועם 186 ; קפב. הדלקת הנר 186 ;
קפג. פסוקי אליהו 186 ; קפד. ברכת הילדים 186 ; קפה. ויתן לך 186 ; קפו. אין כאלהינו 186 ;
קפז. פיטום הקטורת 186 ; קפח. קידוש לבנה 186 ; קפט. קיפול טלית 186 ; קצ. הבדלה 186 ;
קצא. הדסים 186 ; קצב. אש 186 ; קצג. כפיפת האצבעות 186 ; קצד. שירת זמירות ואמירת
פסוקים 186 ; קצה. י"א פסוקים 186 ; קצו. פרשת וישלח 186 ; קצז. אכילת בצל 186 ;
קצח. סעודה רביעית – מלוה מלכה 186 ; קצט. בארה של מרים 186

186 **קיצורים ביבליוגרפיים**

186 **מפתחות**
521 מפתח חיבורים
534 מפתח כתבי-היד
537 מפתח אישים
548 מפתח עניינים
552 מפתח תפילות
554 מפתח מקומות

פתח דבר

יותר משישראל שמרו את השבת
שמרה השבת אותם¹

ספר זה הוא במידה מסוימת המשך לספרי 'הקבלה בתפילה בהלכה ובמנהג' (הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, מהדורה שנייה, ירושלים תשס"ב). אולם בעוד שהספר האמור כולל עיון בשאלות יסוד ובשיטות שונות לצד בירור מְגוּוֹן נושאים מן הריטואל היהודי, הרי ייחודו של הספר הנוכחי הוא בדיונים במעשי שבת בלבד.

יום שבת הוא מרכז התרבות והדת היהודית. כל שאוסיף ואומר על קדושה שנתקדשה שבת מלכתא ועל חיבתה שנתעטרה בשבעין עיטורין, לא אהיה אלא כמביא תבן לעפריים. אלפי ספרים בלשונות רבות הוקדשו ליום זה, ואלה כוללים דינים ומנהגים, עיון והגות, שירה וספרות, אמנות ופולקלור וכיוצא באלה. במרבית התחומים הללו אף הקבלה תרמה את חלקה. ולא באתי אלא לעסוק באופי המיוחד שנתעצב לה על-ידי מקובלים במרוצת הדורות, עם יצירת מנהגים חדשים או נתינת פנים חדשות להלכות קיימות.

הליכות ומנהגים רבים האופפים את יום השבת בחיי המעשה של יהודי "מן השורה" מושפעים או לקוחים מן הספרות הקבלית, ויסודם בהגות הקבלית. מעשים רבים נהוגים ברחבי קהילות ישראל ואין להם מקור לבד מן הקבלה. גם יש מנהגים שיסודם נעוץ בתקופות קדומות, אך עטו בקבלה צביון מיוחד, ואף חיות מתמשכת. פירותיה של יצירה זו פזורים בספרי הלכה ומנהג, בסידורי תפילה לרוב ובסוגה ספרותית חדשה: תיקונים. משמע, הקבלה היא חלק מן ההווי והתרבות היהודית. מסקנה זו הובעה גם בספרי האמור, והגעתי אליה לאחר ניתוח היסטורי, גאוגרפי, פילולוגי וספרותי מפורט ביותר של מגוון נושאים. למסקנה זו יש השלכה חשובה, שבעלי הלכה אינם יכולים עוד להתעלם מהנהגות קבליות שמתקבלות בציבור, וממילא הדיונים שלהם (או הפסיקות) מתרחבים וכוללים אופקים חדשים.

ספר זה מבקש להקיף עד כמה שאפשר את כל מה שנקשר לשבת בעולם הקבלה מבחינת הפרקסיס². גם מנקודת ראותו של מקובל, כמו החיד"א, יש הבדל בין החדרת

1 כל כתבי אחד העם, תל-אביב תש"י, עמ' רפו. וכה שר לה ר' משה גיג מתוניס: "מיום ראשון עד יום ששי / לקראת שבת צמאה נפשי" (ישמח משה, ליורנו תרכ"ג, קכא ע"ב). ומעין זה שר משורר תימני: "מיום ראשון עד יום ששי / נכספה וגם כלתה נפשי / ליום בואך עטרת ראשי / עולם ועד לא ארפך / דור דורים לא אעזבך / נפשי קשורה תמיד באהבתך" (זמירות ישראל, בעריכת שלום בן אברהם, ערך תרפ"ט, שיר כג).

2 משום כך גם ראינו צורך לבדוק את השתקפותן של ההוראות הקבליות בספרי פסיקה מזה ובסידורי תפילה (בעיקר) מזה, שכן הסידור אינו משקף מצב נתון בלבד, אלא במידה רבה מנחה